

G'AFUR G'ULOM SHE'RIYATI TAHLILI

Rashidova Shohsanam

Aliyeva Gulsanam

Farg'ona davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada G'afur G'ulom she'rlari, ularning tahlili yoritib o'tilgan. Shuningdek, yozuvchining hayot yo'li, ijodi haqida ma'lumotlar berib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *badiiy timsol, insonparvarlik, umuminsoniylik, she'riyat, she'riy to'plam, „Vaqt“ she'ri, yozuvchi.*

G'afur G'ulom — O'zbekistonning taniqli yozuvchisi. G'afur G'ulomning she'riyati va nasrida yozgan o'zbek xalqi tarixi o'zining badiiy timsolini topgan. Yozuvchining ijodi rang-barang — she'rlar, qo'shiqlar, dostonlar, qasidalar, hikoyalar, qissalar. G'afur G'ulomning urushdan keyingi davrdagi ijodi o'zbek adabiyoti rivojida beqiyos o'rin tutgan. G'afur G'ulom, shuningdek, Pushkin, Lermontov, Griboyedov, Mayakovskiy, Nozim Hikmet, Rustaveli, Nizomiy, Shekspir, Dante, Bomarshe va boshqalarning asarlarini o'zbek tiliga mohirona tarjimasida bilan mashhur. G'afur G'ulom 1903-yilning 10-may kuni Toshkentda, dehqonlar oilasida tug'ilgan. Uning otasi savodxon bo'lgan. U o'zbek va tojik mumtoz adabiyotini o'qigan, rus tilini bilgan. Uning uyiga Muqimiy, Furqat, Asiriy, Xislat va boshqa shoirlar kelib turgan. 1916-yilning kuzida G'afur o'qishga kiradi. Onasining vafotidan so'ng (otasi avvalroq vafot etgan), u ishlashga majbur bo'lgan. Ko'plab kasblarda o'zini sinab ko'rgach, u nihoyat, matbaaga harf teruvchi bo'lib ishga kiradi, so'ngra, pedagogik kurslarda tahsil oladi. 1919-yildan 1927-yilgacha u o'qituvchi, maktab direktori, Ma'naviyat uyushmasi ishchilari raisi bo'lib ishlaydi, bolalar uyini tashkil etishda faol ishtirok etadi. 1923-yildan G'.G'ulomning adabiy faoliyati boshlanadi. She'rlar, dostonlar, ocherklar, hajviy hikoyalar va qissalari gazeta va jurnallarda chop etila boshlaydi. 1923-yil yozilgan “Feliks farzandlari” she'rida yetim bolalar haqida gapirarkan, unda yozuvchi o'z hayotini ifodalaydi, “Maorif va o'qituvchi” oynomasida esa “Go'zallik qayerda” nomli ikkinchi she'ri nashr qilinadi. Birin-ketin she'riy to'plamlari bosmadan chiqadi: “Dinamo”, “Xitoy suratlar”, “Biz sizlar bilan tirikmiz”, “Jonli qo'shiqlar”, “Sizga”, “Sovg'a”, “Tong qo'shig'i”, “Qo'qon” dostoni va boshqalar. “Dinamo” (1931), “Tirik qo'shiqlar” (1932) — yosh shoirning yo'nalishi yorqin namoyon bo'lgan birinchi she'riy to'plamlari. Shoirning boqiy hayot, mangu ko'k daraxt haqidagi “Qish va qor” (1929), “Non” (1931), “Toshkent” (1933), “Qutbda saylovlar” (1937), “Men - Yahudiyman” (1941), “Qish” (1941), “Xotin” (1942), “Afsuski, afsusni qo'shib ko'mmadi” (1945), “Bog” (1934), “Qayg'u” (1942), “Kuz keldi” (1945), “Kuzgi ko'chatlar”

(1948) kabi she'rlarida umuminsoniylik, insonparvarlik mavzulari o'z aksini topdi. Ko'pgina she'rlarida sharq donishmandi - ota timsoli mavjud: "Sen yetim emassan" (1942), "Qayg'u" (1942), "Biri biriga shogird, biri biriga ustod" (1950), "Sizlarga - yoshlar" (1947), "Bahor taronalari" (1948) va boshqalar. G'ofur G'ulom o'zining juda yaxshi she'rlarini bolalar va o'smirlar uchun bag'ishlagan: "Ikki bolalik", "Bilaman", "Seni Vatan kutmoqda". Urush yillarida G'afur G'ulom "Sen yetim emassan", "Seni kutyapman, o'g'lim!", "Vaqt", "Kuzatish", "Ayol", "Bizning ko'chada ham bayram bo'lajak" kabi ajoyib she'rlar yaratgan. "Seni kutyapman, o'g'lim!" she'rida shoir front ortida o'zlarining qahramonona mehnatlari orqali dushman ustidan g'alabani yaqinlashtirgan otalarning sabri va kuchini madh etadi. Mushkul kunlarda insonlarning bolalarga bo'lgan muhabbati buyuk ma'no kasb etgan. Bu - ota-onasini yo'qotib, oddiy odamlarning sidqidildan qilgan g'amxo'rliqi haqida so'z boruvchi ajoyib "Sen yetim emassan" she'rida yaqqol seziladi. Shoirning urush yillarida yozilgan "Bahaybat", "G'alabachilar qo'shig'i", "Vaqt", "Xotin" she'rlari yuqori fuqarolik she'riyatining namunalari hisoblanadi. Ular "Sharqdan kelmoqdaman" to'plamidan joy olgan. Urushdan keyingi yillar G'afur G'ulom bir qator she'riy to'plamlarini nashrdan chiqaradi: "Yangi she'rlar", "O'zbekiston olovlari", "Onalar", "O'zbek xalq g'ururi", "Tong qo'shig'i", "Yashasin, tinchlik!", "Bu - sening imzoing". Ushbu to'plamlardan joy olgan she'rlarda shoir tinchlik davrining muhim savollariga javob topishga, o'zbek xalqining mehnat faoliyatidagi muvaffaqiyatlarini ko'rsatishga intiladi. Asarlarining qahramonlari — dunyo ishlari va osoyishta mehnat bilan band sobiq askar. G'afur G'ulom — tinchlik, do'stlik va xalq baxtining jo'shqin kurashchisi. Shoir tinchlik uchun kurashga bag'ishlangan to'plam yaratgan. Ulardan eng yaxshilari: "Dunyo minbaridan", "Yashasin, tinchlik!", "Bu — sening imzoing" va boshqalar. Mushkul kunlarda insonlarning bolalarga bo'lgan muhabbati buyuk ma'no kasb etgan. Bu - ota-onasini yo'qotib, oddiy odamlarning sidqidildan qilgan g'amxo'rliqi haqida so'z boruvchi ajoyib "Sen yetim emassan" she'rida yaqqol seziladi. G'afur G'ulomning "Vaqt" she'ridan parcha:

G'uncha ochilguncha o'tgan fursatni

Kapalak umriga qiyos etgulik,

Ba'zida bir nafas olg'ulik muddat —

Ming yulduz so'nishi uchun yetgulik.

/-/-/-

Yashash soatining oltin kappiri

Har borib kelishi bir olam zamon.

Koinot shu damda o'z kurrasidan

Yasab chiqa olur yangidan jahon.

Lahza nima? Ko'z ochib yumguncha o'tadigan fursat. Go'yo e'tiborga, diqqatga arzimaydi. O'z umrini poyonsiz deb o'ylaydigan aksariyat odamlar

uchun lahzaning sariq chaqalik qiymati bo'lmashligi ham mumkin. Biroq shoir bu she'ri orqali butun insoniyat hayoti - uning quvonch-u tashvishlari, hatto qismati ham mana shu lahzalarga jo ekanini favqulodda misollar bilan isbotlab beradi.

Xulosa qilib aytganda, G'afur G'ulom so'nggi nafasigacha ijod qildi. Uzoq yillar davomida O'zbekiston Fanlar akademiyasining til va adabiyot institutida ilmiy xodim bo'lib ishladi. Ko'plab asarlari o'nlab tillarga tarjima qilindi. Mehnatlari evaziga u O'zbekiston Fanlar akademiyasiga haqiqiy a'zo etib saylandi. Respublika Oily kengashiga deputat bo'ldi. Unga «Ozbekiston xalq shoiri» yuksak unvoni berildi. Uning o'n ikki jilddan iborat mukammal asarlar to'plami bosilib chiqdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://www.tafakkur.net/gafur-gulom.haqida>
2. <https://abiturtest.uz/mavzular/gafur-gulom-bolalar-shoiri-uning-hayot-va-ijodyoli/>
3. R.Ikromova, D.Muhamedova, M.Hamrayev. Ona tilidan mashqlar to'plami. TDPU, Toshkent, 2009-yil.
4. M.Hamroyev, D.Muhamedova, D.Shodmonqulova, X.G'ulomova, Sh.Yo'ldosheva. Ona tili. Toshkent, 2007-yil.